

ASIA **Sosiaali- ja terveysviraston johtajalääkärin menettely virkainimityksessä**

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 2.2.2015 osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut sosiaali- ja terveysviraston menettelyä virantäytössä. Kantelija on arvostellut sairaalan apulaisylilääkärin valintaa, koska virkaan valitulla erikoislääkärillä ei ole tyydyttävää ruotsin kielen taitoa. Kirjoituksen mukaan sairaalassa hoidetaan pitkäaikaissairaita ruotsinkielisiä vanhuksia, joille on elintärkeää saada lääkärinpalveluja omalla äidinkielellään.

SELVITYS

Kantelun perusteella sosiaali- ja terveysvirasto on antanut kaupunginsairaalan johtajalääkärin 10.6.2015 päivätyn selvityksen.

Olen 22.3.2016 pyytänyt sosiaali- ja terveysvirastolta lisäselvitystä. Lisäselvityspyynnön mukaan kantelussa tarkoitetun sairaalan apulaisylilääkärin viran kielitaitovaatimuksena oli hyvä suomen kielen suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito. Virkaan nimitetyllä todettiin olevan riittävä suomen kielen taito, mutta ei tyydyttävää ruotsin kielen taitoa. Pyysin sosiaali- ja terveysvirastoa toimittamaan selvityksen siitä, minkä säännösten tai määräysten perusteella ja missä menettelyssä kyseiseen virkaan liittyvä kielitaitoa koskeva kelpoisuusvaatimus oli asetettu sekä minkä säännösten tai määräysten perusteella ja missä menettelyssä asetetusta kelpoisuusvaatimuksesta oli poikettu.

VASTINE

Kantelija on 15.9.2015 antanut vastineen 10.6.2015 päivätystä selvityksestä. Hän on katsonut ruotsinkielistä väestöä hoidettaessa vähemmistön kielellisten oikeuksien vaarantuvan.

RATKAISU

Sosiaali- ja terveystieteiden selvitys

Selvityksen mukaan sairaalan apulaisylilääkärin virkaa oli hakenut kolme erikoislääkärinä. Yksi hakija oli tullut valituksi toiseen kaupunginsairaalan vastaavaan virkaan. Yksi hakija oli toiminut sairaalan osastonlääkärinä vuodesta 2011. Virkaan nimitetty sisätautien erikoislääkäri oli työskennellyt erikoistuvana lääkärinä ja erikoislääkärinä kaupungin eri sairaaloissa vuodesta 1999. Vuodesta 2009 hän oli toiminut sairaalassa vakinaisena osastonlääkärinä. Hän oli hoitanut avointa sairaalan apulaisylilääkärin virkaa puoli vuotta ennen valintaansa vakinaiseen virkaan. Kaikkia tehtäviään hän oli hoitanut potilastyön ja kokonaisuuden osalta moitteitta.

Valintaa tehtäessä kokonaisarvioinnissa olivat painottuneet niin vahvasti muut perusteet kuin muodollisesti tyydyttävä ruotsin kielen taito, että valinta katsottiin perustelluksi. Asiassa oli todettu, että ruotsinkielisten potilaiden palvelu omalla äidinkielellä oli sairaalassa turvattu, koska sairaalassa oli useita ruotsin kielen taitoisia erikoislääkäreitä, joiden hoitoon ruotsinkielinen potilas voidaan ohjata. Virkaan nimitetty erikoislääkäri oli myös heti valintansa jälkeen mennyt ruotsin kielen kurssille ja tulee suorittamaan muodollisen ruotsin kielen pätevyyttä osoittavan kielitutkinnon.

Selvityksen mukaan sairaala on akuuttisairaala eikä sairaala tuota pitkäaikaishoitoa. Hoitajakson keskimääräinen pituus sairaalassa on noin kuukausi. Sairaalan potilaista 10 prosenttia oli ruotsinkielisiä vuonna 2014. Sairaalassa on vakinaisessa virassa yhdeksän erikoislääkärinä, joista kahdeksalla on vähintään tyydyttävä ruotsin kielen taito. Sairaalassa ruotsinkieliset potilaat ohjataan aina osastolle, jossa heitä parhaiten voidaan palvella ruotsin kielellä.

Vastauksena lisäselvityspyyntöön sosiaali- ja terveystieteiden virasto on 11.4.2016 toimittanut seuraavat asiakirjat: kaupungin hallintosääntö 13.12.1995, kaupungin kielitaitosääntö 13.10.2004, kielitaitosääntöä ja hallintosäännön 24 §:ää koskevat täydentävät ohjeet 31.1.2005 sekä virastopäätöksen 11.4.2014 § 104 kelpoisuusehdoista sosiaali- ja terveystieteiden virastossa. Saatekirjeen mukaan kielitaitosääntöä ja hallintosäännön 24 §:ää koskevat täydentävät ohjeet ovat edelleen sovellettavissa, koska asiassa ei ole annettu uutta ohjetta eikä ohjetta ole kumottu.

Sovellettavat säännökset

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 6 §:ssä säädetään terveydenhuoltopalvelujen kielestä. Pykälän mukaan yksikielisen kunnan ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä terveydenhuollon palvelunsa kunnan tai kuntayhtymän kielellä. Kaksikielisen kunnan ja kaksikielisiä tai sekä suomen- ja ruotsinkielisiä kuntia käsittävän kuntayhtymän on järjestettävä terveydenhuollon palvelunsa suomen ja ruotsin kielellä siten, että asiakas ja potilas saavat palvelut valitsemallaan kielellä. Potilaan ja asiakkaan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuuluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä sekä hänen oikeudestaan tulkkaukseen näitä kieliä viranomaisessa käytettäessä säädetään kielilain (423/2003) 10, 18 ja 20 §:ssä.

Kielilain 10 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Kielilain 18 §:ssä säädetään oikeudesta tulkkaukseen ja 20 §:ssä oikeudesta toimituskirjan ja muun asiakirjan käännökseen.

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 2 §:n mukaan viranomaisen on koulutusta järjestämällä ja muilla henkilöstöpoliittisilla toimilla huolehdittava siitä, että sen henkilöstöllä on riittävä kielitaito viranomaisen tehtävien hoitamiseksi kielilaisissa ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti. Lain 3 §:n mukaan virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa on varmistauduttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito. Lain 5 §:n 2 momentin mukaan jos lailla tai lain nojalla ei säädetä kunnallisten viranomaisten henkilöstön kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, niitä voidaan asettaa kuntalain mukaisessa järjestyksessä.

Kaupungin hallintosäännön 24 §:n mukaan viranhaltijoilta ja työntekijöiltä vaadittavasta kielitaidosta on voimassa, mitä erikseen on säädetty ja kielitaitosäännössä määrätty. Kielitaitosäännön 2 §:n mukaan muun kuin viraston tai laitoksen päällikön, osastotasaisen yksikön päällikön ja kaupunginsihteerin kielitaitovaatimuksen asettaa viraston tai laitoksen päällikkö tai hänen määräämänsä. Kielitaitosäännön 3 §:n mukaan vaadittava kielitaito osoitetaan todistuksella siten kuin asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtioneuvoston asetuksella säädetään. Lisäksi kielitaito voidaan osoittaa laissa yleisistä kielitutkinnoista tarkoitettulla yleisellä kielitutkintotodistuksella. Jos tehtävä edellyttää vain suomen ja ruotsin kielen suullista osaamista, voi kielitaitovaatimuksen asettaja päättää, että kielitaito voidaan osoittaa todistuksen sijaan työhönottohaastattelussa.

Virastopäällikön päätöksessä kelpoisuusehdoista sosiaali- ja terveystieteiden osastossa määrätään myös kielitaitovaatimuksista. Päätöksen mukaan apulaisylilääkärin kielitaitovaatimuksena on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito.

Kielitaitosäännön 5 §:n mukaan kaupunginhallitus voi perustellusta syystä tehtävään ottavan esityksestä myöntää erivapauden tai lievennyksen kielitaitosäännön perusteella vaadittavasta kielitaidosta. Kielitaitosääntöä ja hallintosäännön 24 §:ää koskevien täydentävien ohjeiden 8 kohdassa on todettu, että julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavaa kielitaitoa koskevassa laissa ei ole säännöksiä kuntien henkilöstön kielitaitoa koskevasta erivapaudesta. Kun kunta päättää kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, voi se samalla määrätä myös virkojen ja muiden tehtävien kelpoisuusvaatimuksia koskevasta erivapaudesta tai lievennyksestä. Kohdan mukaan palvelukseen ottavan toimielimen tai henkilön esityksestä voi kaupunginhallitus perustellusta syystä myöntää erivapauden vaadittavasta kielitaidosta.

Arviointia

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n (536/2011) 1 momentin mukaan oikeuskanslerin on tutkittava asia, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Oikeuskanslerilla ei ole toimivaltaa puuttua tuomioistuimen tai viranomaisen toimi- ja harkintavaltansa rajoissa tekemiin päätöksiin.

Nimittävällä viranomaisella on virkaan nimitettävän sopivuuden suhteen harkintavaltaa, johon oikeuskanslerin laillisuusvalvojana ei tule puuttua, ellei harkintavaltaa ole ylitetty tai käytetty väärin. Viranomaisella on oikeus harkita itse, mitä hakijoiden ominaisuuksia virantäytössä painotetaan. Näiden perusteiden tulee kuitenkin olla jälkikäteen objektiivisesti arvioituina hyväksyttävissä. Laillisuusvalvonnan toimivallassa on ottaa kantaa vain siihen, onko nimityspäätös

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

tehty viranomaiselle nimitysasioissa kuuluvan harkintavallan puitteissa ja onko harkintavaltaa käytetty oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla.

Kantelussa tarkoitetulla virkanimityksellä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen kaupunginsairaalan johtajalääkäri oli päätöksellään 31.10.2014 päättänyt valita kyseisen sisätautien erikoislääkärin apulaisylilääkärin virkaan. Saadun selvityksen mukaan apulaisylilääkärin valintaa tehtäessä kokonaisarviointissa olivat painottuneet niin vahvasti muut perusteet kuin muodollisesti tyydyttävä ruotsin kielen taito, että valinta oli katsottu perustelluksi. Kuitenkin viran kielitaitovaatimukseksi oli edellä mainitussa virastopäällikön päätöksessä asetettu ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito, ja kielitaitovaatimus oli esitetty myös viranhakuilmoituksessa.

Edellä mainittujen kaupungin kielitaitosäännön ja sitä täydentävien ohjeiden mukaan kaupunginhallitus voi perustellusta syystä tehtävään ottavan esityksestä myöntää erivapauden tai lievennyksen kyseisen säännön perusteella vaadittavasta kielitaidosta. Asiassa ei ole tullut ilmi, että erivapautta olisi esitetty tai myönnetty. Saadun selvityksen mukaan apulaisylilääkärin virkaan valittu erikoislääkäri oli myös heti valintansa jälkeen mennyt ruotsin kielen kurssille ja tulee suorittamaan muodollisen ruotsin kielen pätevyyttä osoittavan kielitutkinnon.

Edellä mainittujen ohjeiden perusteella oikea menettely olisi ollut kaupunginhallituksen myöntämä erivapaus vaadittavasta kielitaidosta, mikäli apulaisylilääkärin virkaan oli kokonaisarvioinnin perusteella perusteltua nimittää henkilö, jolla ei ollut kielitaitovaatimukseksi asetettua tyydyttävää ruotsin kielen suullista taitoa. Johtajalääkäri on kuitenkin ilman erivapauden myöntämistä nimittänyt apulaisylilääkärin virkaan erikoislääkärin, joka ei täyttänyt kielitaitovaatimusta koskevaa kelpoisuusehtoa. Katson, että johtajalääkäri on näin ylittänyt viranomaiselle nimitysasioissa kuuluvan harkintavallan.

Toimenpiteet

Kiinnitän sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen kaupunginsairaalan johtajalääkärin huomiota viranomaiselle nimitysasioissa kuuluvan harkintavallan käyttöön oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukselle edelleen johtajalääkärin tietoon toimitettavaksi.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Irma Tolmunen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
